

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

CJMZD22C0T04

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 32

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–5

Konec chlapců, dívek a starých časů?

(1) Britskou organizaci Stonewall založili 24. května 1989 odpůrci článku 28 (dodatek k zákonu o místní samosprávě)¹, který školám zakazoval představovat při výuce homosexualitu jako legitimní způsob života. V současnosti je Stonewall jednou z nejvlivnějších organizací lobbujících za práva LGBT+². Její aktivity se zaměřují i na oblast školství.

Cílem projektu *Stonewall School & College Champion* je pomoci školám s problematikou LGBT+. Roční poplatky za účast v projektu se liší podle velikosti instituce: například školy, které mají maximálně 100 žáků, zaplatí 150 liber, školy s více než 2 000 žáky zaplatí 800 liber. Pro školy zapojené do projektu jsou připraveny různé vzdělávací materiály, ale i online školení. Stonewall školám také garantuje celoroční podporu týmem odborníků. Několik doporučení v rámci tohoto projektu ovšem vyvolává rozporuplné reakce.

(2) Podle Stonewallu by například tradiční pojmenování *chlapec* či *dívka* měla být nahrazena slovem *studující*, místo slova *matka* je vhodnější říkat *rodič, který porodil*. Organizace má vyhraněný názor i na oblečení žáků. Ve Velké Británii se ve většině škol nosí klasické školní uniformy, jejichž účelem je mimo jiné eliminovat sociální rozdíly mezi dětmi. Stonewall tvrdí, že žáci by se měli sami rozhodnout, zda chtějí nosit raději uniformu se sukni, či s kalhotami. Ani záchody a šatny by neměly být striktně rozděleny na chlapecké a dívčí – žáci by prý měli používat ty, kde se cítí nejpohodlněji.

(3) Někteří rodiče projektu fandí, jiní k němu naopak mají výhrady. „Jelikož respektuji práva všech menšin, přirozeně očekávám, že budou respektována i moje práva. Třeba odosobněné oslovení popírající přirozené rozdíly mezi pohlavími mi opravdu vadí,“ říká matka jedné žákyně.

¹ Článek 28, přijatý dne 24. 5. 1988, byl definitivně zrušen v roce 2003.

² Zkratka používaná pro označení různých sexuálních orientací a genderových identit.

(inspirováno článkem na www.echo24.cz)

max. 2 body

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
1.1 Britská organizace Stonewall byla založena v den výročí přijetí článku 28.	☒	☐
1.2 Mezi doporučení britské organizace Stonewall patří používání výrazů výhradně mužského rodu.	☐	☒
1.3 Každé škole s více než 100 žáky, která se zapojí do projektu <i>Stonewall School & College Champion</i> , je ročně účtováno 800 liber.	☐	☒
1.4 Britská organizace Stonewall zpochybňuje většinový názor, že nošení školních uniforem přispívá ke snížení sociálních nerovností.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/npravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

- 2 Které z následujících slov je nutné doplnit na vynechané místo (•••••) ve větě podtržené ve výchozím textu, aby tato věta obsahovala náležitý dvojitý spojovací výraz?

(Dvojitý spojovací výraz je např. *ať už – nebo*.)

- A) jak
- B) buď
- C) proto
- D) nejen

Zdůvodnění

Na vynechané místo v podtržené větě patří slovo **nejen**: jde o část spisovného dvojitého spojovacího výrazu *nejen – ale i*. Spojení *jak – ale i*, *bud' – ale i* a *proto – ale i* dvojitými spojovacími výrazy nejsou.

1 bod

- 3 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu se vyskytuje slovo, které má víc hlásek než písmen?

Příklad: slovo *věc* má 3 písmena a 4 hlásky.

- A) být striktně rozděleny
- B) říká matka jedné žákyně
- C) někteří rodiče projektu fandí
- D) její aktivity se zaměřují i na oblast

Zdůvodnění

Slovo *zaměřují* obsahuje 8 písmen a 9 hlásek – čte se [*zamněřují*]. Ostatní alternativy obsahují pouze slova, v nichž je počet hlásek a písmen shodný.

1 bod

- 4 Na každé ze dvou vynechaných míst, která jsou ve výchozím textu označena hvězdičkami (*****), patří náležitý tvar jednoho slova. Ve které z následujících možností jsou uvedeny oba tyto tvary?

(Po doplnění náležitého tvaru slova musí být příslušný větný celek gramaticky správný.)

- A) poskytovanou – vydaná
- B) poskytovanému – vydaná
- C) poskytovanou – vydaných
- D) poskytovanému – vydaných

Zdůvodnění

Přídavné jméno *poskytovaný* rozvíjí podstatné jméno rodu ženského (*podpora*), které je v textu užito ve 4. pádě čísla jednotného: náležitý je tedy tvar *poskytovanou*.

Přídavné jméno *vydaný* rozvíjí podstatné jméno rodu středního (*doporučení*), které je v textu užito ve 2. pádě čísla množného: náležitý je tedy tvar *vydaných*.

5

5.1 Vypište z druhé části výchozího textu předložku, která v textu vyjadřuje náhradu, záměnu, zastoupení.

5.2 Vypište ze třetí části výchozího textu neohebné slovo, které je v textu užito ve významu také.

Řešení

5.1 – místo

5.2 – i

1 bod

6 Které z následujících souvětí není zapsáno pravopisně správně?

- A) Někteří studenti neplnili zadané úkoly průběžně, tudíž jim na velké množství úloh zbylo poměrně málo času.
- B) Koupě všech učebních pomůcek zatíží rodinný rozpočet, neboť obchodníci letos školní potřeby výrazně **zdražily**.
- C) Když byli montéři v místní výrobě nahrazeni výkonnými stroji, stovky propuštěných dělníků vyšly protestovat do ulic.
- D) Podnikatelé se častými příspěvky na dobročinné účely snažili zakrýt skutečnost, že zdrojem jejich obživy byly příjmy z nelegálního hazardu.

Zdůvodnění

Pokud je podmětem podstatné jméno rodu mužského životného v čísle množném (obchodníci), v koncovce přičestí činného musí být *-i* (zdražili).

max. 4 body

7 **Anafora, epizeuxis, epifora a epanastrofa jsou básnické prostředky založené na opakování stejného slova či slovního spojení. Přiřadte k jednotlivým tvrzením (7.1–7.4) úryvek (A–F) z Erbenovy sbírky Kytice, který patří na vynechané místo (*****) v daném tvrzení.**

(Lomítka v posuzovaných tvrzeních oddělují jednotlivé verše. Žádnou možnost z nabídky A–F nelze přiřadit víckrát než jednou.)

- 7.1 **Anafora** se vyskytuje ve verších *stíny citů jež jsou dosud bez jména / stíny prchavé jak noční ozvěna* nebo ve verších *****. _____
- 7.2 **Epizeuxis** se vyskytuje ve verších *Kdysi slyšel, slyšel zvěst, / že jen růže můžou kvést* nebo ve verších *****. _____
- 7.3 **Epifora** se vyskytuje ve verších *Přicházím k tobě. Jaké to máš vlasy! / Tak těžké, vonné, sametové vlasy* nebo ve verších *****. _____
- 7.4 **Epanastrofa** se vyskytuje ve verších *a ruka chladná podává mi list / list jež se nikdy neodvážím číst* nebo ve verších *****. _____

A) Ach, nebojím, vždyť tys se mnou a vůle Páně nade mnou!	D) Nyní se s panem králem těš, těš se s ním, kterakkoli chceš.
B) Hoho, to zlato proklaté má hrany ostře špičaté! Bodá tě – a mě nejinak, zahod' to, budeš jako pták.	E) Nedávejte mne ve vsi na hřbitov, tam bývá nárek sirotků a vdov, tam slzí hořkých mnoho plynulo: srdéčko mé by hořem hynulo.
C) A vinouc je, zpět pohlíží – běda, běda dítěti!	F) Takto k sobě mluvíc žena chlapce na zem z ruky složí, klekne a klín rozestírá, chutě z hromady nabírá.

Řešení

7.1 – E)

7.2 – C)

7.3 – A)

7.4 – D)

Úryvky B) a F) nepatří na vynechané místo v žádném z posuzovaných tvrzení.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 8

1. Asi posté si přečetl ten zvláštní vzkaz.	9. Zapomněl ses zeptat na náš názor.
2. Bratr rád vypráví vulgární vtipy.	10. Na schůzku přišel ve špinavých botách.
3. Jeho tempo bylo vážně rychlý .	11. Přístroj už nějakou dobu nefunguje.
4. Všichni to o něm dávno vědí.	12. Film zaujal především starší diváky.
5. Bohužel jsme se v něm spletli.	13. Záchody jsou pravidelně dezinfikovány.
6. Měli byste dát najevo svůj nesouhlas.	14. O její nemoci neřek ani rodičům.
7. Za měsíc mu bude pětadesát let.	15. Za pozdní příchod dostal pohlavek.
8. Uhranul mě svýma modrýma očima.	16. Opakovala mi to nescetněkrát.

max. 2 body

- 8** Ve výchozím textu se vyskytují dvě věty, z nichž každá obsahuje nespisovný jazykový prostředek. Najděte tyto věty a napište jejich čísla.

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného čísla, tak zapsání jakéhokoli čísla či slova, které neodpovídají zadání.

Řešení a zdůvodnění

- **3:** tvar *rychlý* je v daném kontextu nespisovný, spisovný je tvar *rychlé* (*Jeho tempo bylo vážně rychlé.*)
- **14:** tvar *neřek* je vždy nespisovný, spisovný je tvar *neřekl*

9 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Zhltl jen jejich teplou krev, zpola ještě živé srdce a byl sytý. Už ani nedokázal pronásledovat losy po lesích. Tělo se mu rychle unavilo. Asi je to památka na to, jak v létě lidé jakousi holí způsobili, že třeskla hrozná dunivá rána.

B) Letos to bylo obzvlášť k zbláznění. Kdesi v těle ho hryzala bolest a maso už mu nechutnalo jako dřív. Zvířata, jež zabil, nechal z největší části ležet.

C) Vzápětí se mu něco zaseklo do boku a jeho srst se zbarvila krví. Od té doby ho to pořád bolí. Když už ale nemůže ulovit losa, roztrhá aspoň nějakou ovci. Medvěd proto počkal, až se úplně setmí, a pak se pod rouškou noci pomalu vydal ke stavením. Vyrazit dveře do chléva bude snadné.

D) Vrcholky skalních stěn nad propastí Panenského dolu se v chladném vzduchu podzimního podvečera nejasně modraly a jejich obrysy se ztrácely. Na nejzazší skále stál medvěd, tmavý jako hora pod ním, a věřil.

E) Měl hranatou, ostře řezanou hlavu a hubený krk s prořídou srstí. V posledních letech se mu stávalo, že se k zimnímu spánku dostal velmi pozdě. Bezpečná ospalá tíha, kterou na podzim kdysi pociťoval, byla dávno pryč.

(T. Gulbranssen, *Věčně zpívají lesy*, upraveno)

Řešení

9.1 – D)

9.2 – E)

9.3 – B)

9.4 – A)

9.5 – C)

D) Vrcholky skalních stěn nad propastí Panenského dolu se v chladném vzduchu podzimního podvečera nejasně modraly a jejich obrysy se ztrácely. Na nejzazší skále stál medvěd, tmavý jako hora pod ním, a věřil. **E)** Měl hranatou, ostře řezanou hlavu a hubený krk s prořídou srstí. V posledních letech se mu stávalo, že se k zimnímu spánku dostal velmi pozdě. Bezpečná ospalá tíha, kterou na podzim kdysi pociťoval, byla dávno pryč. **B)** Letos to bylo obzvlášť k zbláznění. Kdesi v těle ho hryzala bolest a maso už mu nechutnalo jako dřív. Zvířata, jež zabil, nechal z největší části ležet. **A)** Zhltl jen jejich teplou krev, zpola ještě živé srdce a byl sytý. Už ani nedokázal pronásledovat losy po lesích. Tělo se mu rychle unavilo. Asi je to památka na to, jak v létě lidé jakousi holí způsobili, že třeskla hrozná dunivá rána. **C)** Vzápětí se mu něco zaseklo do boku a jeho srst se zbarvila krví. Od té doby ho to pořád bolí. Když už ale nemůže ulovit losa, roztrhá aspoň nějakou ovci. Medvěd proto počkal, až se úplně setmí, a pak se pod rouškou noci pomalu vydal ke stavením. Vyrazit dveře do chléva bude snadné.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 10

*****, jedno z nejvýznamnějších děl světové literatury, popisuje krutý sestup do podsvětí, cestu očistcem a posléze průchod rájem. Na této pouti básníka doprovází Vergilius. Tuto proslulou básnickou skladbu, jejíž nejčtenější a nejznámější částí je Peklo (Inferno), napsal Dante Alighieri, umělec uzavírající epochu středověké literatury a zahajující období ●●●●. Svým dílem doslova předefinoval středověké vnímání věčného zatracení. Jeho nadčasová vize pekla inspirovala velké tvůrčí duchy lidstva. Dokonce i ve světě moderních videoher a aplikací se to odkazy na Danta jen hemží.

(D. Brown, Inferno, upraveno)

max. 2 body

10

10.1 Napište dvouslovný název díla, který patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu.

10.2 Napište jednoslovné pojmenování označující umělecký směr (cca 14.–16. století), které patří na druhé vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu.

Řešení

10.1 – Božská komedie

10.2 – renesance/humanismus

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 11–16

TEXT 1

Před Marií Antoinettou se objeví rozčilený klenotník Böhmer. Historka, kterou královně vypravuje, je neuvěřitelná. Jakási hraběnka de Valois, královnina důvěrná přítelkyně – „Jakže? Nikdy jsem dámu toho jména nepřijala!“ – prý prohlásila, že královna si přeje tajně koupit diamantový náhrdelník, a kardinál Rohan – „Cože? Ten protivný chlap?“ – jej prý z nařízení Jeho Veličenstva převzal. Náhrdelník měl být zaplacen ve splátkách. Lhůta první splátky ale již uplynula a klenotník dosud nedostal ani dukát.

Marie Antoinetta se chvěje vztekem nad podlým zneužitím svého jména. Se slzami v očích žádá krále, aby kardinála příkladně potrestal. Toho dne se Versailles stanou svědkem překvapivého divadla. Zatímco celý dvůr i nic netušící představitel hlavní role Rohan čekají, až bude Ludvík XVI. kráčet na mši, přistupuje k Rohanovi služebná. Král prý kardinála žádá, ať se ihned dostaví do jeho pokoje a podá mu vysvětlení v jisté záležitosti.

Tam stojí se sevřenými rty Marie Antoinetta. Na kardinálův pozdrav neodpoví. Ministr Breteuil, kardinálův osobní nepřítel, je stejně ledový. Král začne zpřímá: „Jak je to s tím náhrdelníkem, jež jste koupil jménem královny?“

Rohan zbledne. Chtěl by králi vše vysvětlit, ale jazyk mu VYPOVÍDÁ službu. Tento zmatek, u Rohana tolik neobvyklý, vzbudí králův soucit. „Napište, co mi chcete říci,“ praví. Pak s chotí a ministrem opouští komnatu.

O samotě napsal kardinál pár řádek, a když se král vrátil, lístek s vysvětlením mu odevzdal. Jistá žena kardinála přiměla, aby onen náhrdelník získal pro královnu. Nyní vidí, že byl touto ženou podveden.

„Máte ten diamantový náhrdelník?“ zeptá se král.

„Je v rukou té ženy.“

„A plná moc, kterou údajně vyhotovila královna?“

Zdrcený kardinál přiznává: „Sire, mám ji u sebe. Ta listina byla, teď už je to zcela jasné, padělána.“

Král řekne přísně: „Chápete vůbec, co jste způsobil? Touto aférou byla královna kompromitována! Pane, nemohu jinak než dát zapečetit váš dům a na vás uvalit vazbu.“

(S. Zweig, Marie Antoinetta, upraveno)

TEXT 2

Vsuvka (parenteze) je celek, který s větou, do níž je vložen, významově souvisí jen volně a který do gramatické stavby této věty není začleněn, např. *Toto vyjádření, domnívám se, je plné lží.*

(Akademická příručka českého jazyka, upraveno)

1 bod

11 Které z následujících tvrzení o úseku podtrženém v TEXTU 1 je pravdivé?

- A) V tomto úseku Marie Antoinetta reaguje na to, co říká královna.
- B) V tomto úseku Marie Antoinetta reaguje na to, co říká klenotník.
- C) V tomto úseku hraběnka de Valois reaguje na to, co říká královna.
- D) V tomto úseku hraběnka de Valois reaguje na to, co říká klenotník.

Zdůvodnění

V úvodu TEXTU 1 vystupuje klenotník Böhmer a francouzská královna Marie Antoinetta, manželka krále Ludvíka XVI. (Před Marií Antoinettou se objeví rozčilený klenotník Böhmer.). Klenotník královně vypráví historku, v níž figuruje jakási hraběnka de Valois, údajně královnina přítelkyně: tato žena u klenotníka objednala jménem královny diamantový náhrdelník, který vyzvedl kardinál Rohan. Klenotníkovu promluvu královna přerušuje

pohoršenými výkřiky, které jsou realizovány formou přímé řeči: jeden se týká hraběnky de Valois („Jakže? Nikdy jsem dámu toho jména nepřijala!“), druhý se týká kardinála Rohana („Cože? Ten protivný chlap?“).

1 bod

12 Ve kterém z následujících úseků TEXTU 1 se vyskytuje vsuvka?

- A) Ta listina byla, teď už je to zcela jasné, padělána.
- B) Historka, kterou královně vypravuje, je neuvěřitelná.
- C) Ministr Breteuil, kardinálův osobní nepřítel, je stejně ledový.
- D) Tento zmatek, u Rohana tolik neobvyklý, vzbudí králův soucit.

Zdůvodnění

Celek *teď už je to zcela jasné* má jen volnou významovou souvislost s větou, do níž je vložen (*Ta listina byla padělána.*), nerozvíjí žádný její větný člen ani není v žádném významovém vztahu s žádným jejím větným členem, není tedy začleněn do gramatické stavby věty.

Ostatní posuzované úseky neodpovídají definici vsuvky:

- V alternativě B) se vyskytuje vložená věta vedlejší (*kterou královně vypravuje*), která je začleněna do gramatické stavby věty, rozvíjí totiž podstatné jméno *historka*.
- V alternativě C) se vyskytuje přístavek (*kardinálův osobní nepřítel*), který je začleněn do gramatické stavby věty a pojmenovává stejnou skutečnost jako spojení *ministr Breteuil*.
- V alternativě D) se vyskytuje přívlastek volný (*u Rohana tolik neobvyklý*), který je začleněn do gramatické stavby věty, rozvíjí totiž podstatné jméno *zmatek*.

max. 2 body

13 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), či nikoli (N).

	A	N
13.1 První splátka za diamantový náhrdelník byla vyčíslena na jeden dukát.	☐	☒
13.2 Aféra týkající se diamantového náhrdelníku podle krále poškodila královninu pověst.	☒	☐
13.3 Kardinál Rohan se písemně přiznal, že padělal královnin podpis za účelem získání diamantového náhrdelníku.	☐	☒
13.4 Divadelní představení s kardinálem Rohanem v hlavní roli, které se mělo hrát ve Versailles, bylo kvůli aféře s diamantovým náhrdelníkem odloženo.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

14 Které z následujících tvrzení o dvou zájmenech tučně vyznačených v TEXTU 1 je pravdivé?

(Posuzovaná zájmena jsou v TEXTU 1 užitá správně.)

- A) Zájmeno *jeho* přivlastňuje pokoj králi, zájmeno *mu* zastupuje krále.
- B) Zájmeno *jeho* přivlastňuje pokoj králi, zájmeno *mu* zastupuje kardinála.
- C) Zájmeno *jeho* přivlastňuje pokoj kardinálovi, zájmeno *mu* zastupuje krále.
- D) Zájmeno *jeho* přivlastňuje pokoj kardinálovi, zájmeno *mu* zastupuje kardinála.

Zdůvodnění

Ze struktury posuzovaného souvětí (*Král prý kardinála žádá, ať se ihned dostaví do jeho pokoje a podá mu vysvětlení v jisté záležitosti.*) vyplývá, že do pokoje má přijít kardinál a že zájmena *jeho* a *mu* se vztahují k téže osobě. Pokud by byl pokoj přivlastňován kardinálovi, muselo by být užito zvrtné přivlastňovací zájmeno *svůj* (*aby neprodleně přišel do svého pokoje*). Pokud by *mu* zastupovalo kardinála, musela by být větná struktura jiná (např. před *a* by musela být čárka, aby bylo zřejmé, že *podá mu vysvětlení v jisté záležitosti* je větou hlavní, jejíž podmět je shodný s podmětem první věty hlavní).

15 Příklad č. 1: Klíčový svědek před soudem právě vypovídá ve prospěch obžalovaného.

Příklad č. 2: Velkorysý příspěvek na charitu o něm vypovídá mnohé.

Které z následujících tvrzení o slově vypovídá je pravdivé?

(V TEXTU 1 je slovo *vypovídá* zapsáno velkými písmeny.)

- A) Pouze v příkladu č. 1 má slovo *vypovídá* stejný význam jako v TEXTU 1.
- B) Pouze v příkladu č. 2 má slovo *vypovídá* stejný význam jako v TEXTU 1.
- C) V příkladu č. 1 i v příkladu č. 2 má slovo *vypovídá* stejný význam jako v TEXTU 1.
- D) V příkladu č. 1 ani v příkladu č. 2 nemá slovo *vypovídá* stejný význam jako v TEXTU 1.

Zdůvodnění

Sloveso *vypovídat* je v TEXTU 1 užit ve významu *přestat plnit svou funkci*. V příkladu č. 1 má posuzované sloveso význam *činit výpověď*, v příkladu č. 2 je posuzované sloveso užit v ustáleném slovním spojení s významem *sdělit, naznačit něco o někom*.

16 Která z následujících možností vystihuje TEXT 1?

- A) Text vykazuje znaky typické pro epiku a je vyprávěn v er-formě.
- B) Text vykazuje znaky typické pro epiku a je vyprávěn v ich-formě.
- C) Text náleží k jinému literárnímu druhu než k epice a je vyprávěn v er-formě.
- D) Text náleží k jinému literárnímu druhu než k epice a je vyprávěn v ich-formě.

Zdůvodnění

TEXT 1 má výraznou dějovou složku, vykazuje znaky typické pro epiku, tzn. literární druh, jehož základem je vypravování příběhu. Vypravěč se zaměřuje na dění týkající se aféry s diamantovým náhrdelníkem, prostřednictvím er-formy, tj. vypravování ve 3. osobě, zprostředkovává čtenáři nejen příběh samotný, ale také další děje probíhající v pásmu postav.

17 Která z následujících možností obsahuje slovo zapsané s pravopisnou chybou?

- A) ztvárnit roli, zlevnit nekvalitní zboží
 B) zhlédnout film, zkrátit dlouhé závěsy
 C) zkreslit průběh jednání, **ztrávit** potravu
 D) ztěžovat život rodičům, zpytovat svědomí

Zdůvodnění

Sloveso *strávit* je odvozeno od slovesa *trávit* předponou *s-*, jde o ustálený případ.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 18–24

(1) Vexilologie se zabývá vlajkami, především jejich symbolikou a historií. Název této vědní disciplíny vznikl z latinského slova *vexillum* (zdrobnělina slova *velum* – plachta). V českém textu se slovo vexilologie (tehdy ovšem psané *vexillologie*) poprvé objevilo ve studii Josefa Česáka, publikované roku 1969 v knize *Sbíráme odznaky*.

Vexilologové dokáží z vlajek vyčíst mnohé. Jako příklad si uveďme modrou botswanskou vlajku, jejímž středem prochází černý vodorovný pruh ohraničený z obou stran bílými proužky. Její symboliku **laik** pravděpodobně neodhalí, vexilolog ale ví, že vlajka vyjadřuje přání, ať spolu zdejší bělošská **minorita** a většinové černošské obyvatelstvo žijí v míru pod blankytnou oblohou. Zároveň modrá barva připomíná touhu po životadárné vodě, které se Botswanaňům nedostává.

(2) ***** Na státní vlajce Republiky Nauru totiž modrá barva symbolizuje rozbouřené vlny oceánu, žlutý horizontální pruh znázorňuje rovník a dvanácticípá hvězda umístěná pod tímto pruhem sděluje, že stát leží těsně pod rovníkem. Ani podoba hvězdy není náhodná: její bílá barva značí fosfáty, díky nimž země dočasně zbohatla, a číslo dvanáct se vztahuje k POČTU původních kmenů žijících na tomto ostrově.

(3) Modrá se vyskytuje také na vlajce České republiky, v tomto případě však nejde o barvu dominantní. Historickou vlajkou Čech bývala bílo-červená bikolóra, vycházející z českého erbu (stříbrný český lev v červeném poli). Teprve v OBDOBÍ národního obrození se v českých zemích začala prosazovat trikolóra obsahující také barvu modrou. Po VZNIKU samostatného Československa se nějaký čas používala dvoubarevná vlajka, v březnu 1920 pak byla uzákoněna nová podoba československé státní vlajky: mezi bílé a červené pole se tehdy vsunul modrý klín, směřující do poloviny vlajky. Podle některých výkladů modrá tehdy znázorňovala Slovensko, od roku 1993 se pak stala symbolem Moravy.

(Grand biblio 12/2008; www.vexilologie.cz, upraveno)

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
18.1 Latinské slovo <i>velum</i> bylo odvozeno od slova <i>vexillum</i> .	☐	☒
18.2 Bílo-červená bikolóra, která byla vlajkou Čech, vznikla dříve než v době národního obrození.	☒	☐
18.3 Zdvojené písmeno se v českém názvu vědy, která se zabývá vlajkami, přestalo psát v roce 1969.	☐	☒
18.4 Mezi vznikem samostatného Československa a uzákoněním podoby československé státní vlajky s modrým klínem uplynuly méně než dva roky.	☐	☐

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

Informace potřebné k vyřešení podúlohy 18.4 byly ve výchozím textu vyjádřeny implicitně (*po vzniku samostatného Československa = v období po říjnu 1918*), datum vzniku samostatného Československa však v textu explicitně zmíněno nebylo. Na základě doporučení Nezávislé odborné komise MŠMT byly proto uznány obě nabízené možnosti (ANO, NE) i neuvedení žádné z nabízených možností (viz posudek NOK zveřejněný na <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statni-maturita/posudky-nezavisle-odborne-komise-podzim-2022>).

1 bod

19 Na vynechané místo (*****) ve výchozím textu patří větný celek, který je smysluplný a zároveň syntakticky bezchybný. Který z následujících větných celků na toto místo patří?

- A) Barvy vlajky a její uspořádání mohou ovlivnit i geografickou polohu státu, která leží, což dokládá třeba vlajka nejmenší ostrovní země na světě, v Tichomoří.
- B) Barvy vlajky a její uspořádání mohou ovlivnit i geografickou polohu země, která dokládá třeba vlajkou nejmenšího ostrovního státu na světě, a to v Tichomoří.
- C) Barvy vlajky a její uspořádání mohou přiblížit i geografickou polohu země, což dokládá třeba vlajka nejmenšího ostrovního státu na světě, ležícího v Tichomoří.
- D) Barvy vlajky a její uspořádání mohou přiblížit i geografickou polohu státu, což dokládá, a to třeba vlajkou nejmenší ostrovní země na světě, ležících v Tichomoří.

Zdůvodnění

Pouze větný celek uvedený v možnosti C) je smysluplný a zároveň syntakticky bezchybný. Alternativa A) a B) nejsou smysluplné (vlajka nemůže ovlivnit geografickou polohu státu/země – ta je totiž pevně daná a na podobě vlajky zcela nezávislá), vykazují také syntaktické nedostatky (např. nevhodný slovosled, absence nezbytného předmětu ve větě vedlejší). Syntaktické nedostatky obsahuje také alternativa D), např. tvar *ležících* není ve shodě s žádným podstatným jménem užitým ve větě.

1 bod

20 Tvrzení č. 1: Botswanská vlajka je tříbarevná, totéž platí i pro vlajku Republiky Nauru.

Tvrzení č. 2: Na rozdíl od vlajky Republiky Nauru se na botswanské vlajce nevyskytuje žádný horizontální pruh.

Je alespoň některé z výše uvedených tvrzení pravdivé?

(Popis obou posuzovaných vlajek obsažený ve výchozím textu je kompletní.)

- A) ano, pouze tvrzení č. 1
- B) ano, pouze tvrzení č. 2
- C) ne, žádné z těchto tvrzení
- D) ano, každé z těchto tvrzení

Zdůvodnění

Tříbarevná je jak botswanská vlajka (*modrou botswanskou vlajku, jejímž středem prochází černý vodorovný pruh ohraničený z obou stran bílými proužky*), tak vlajka Republiky Nauru: *Na státní vlajce Republiky Nauru totiž modrá barva symbolizuje rozbouřené vlny oceánu, žlutý horizontální pruh znázorňuje rovník a dvanácticípá hvězda (...), jejíž bílá barva značí fosfáty.*

Horizontální pruh se vyskytuje jak na botswanské vlajce (*botswanskou vlajku, jejímž středem prochází černý vodorovný pruh*), tak na vlajce Republiky Nauru: *Na státní vlajce Republiky Nauru (...) žlutý horizontální pruh znázorňuje rovník*. Slova *horizontální* a *vodorovný* jsou totiž synonyma.

1 bod

21 Které z následujících tvrzení o dvou slovech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Význam slov *laik* a *minorita* odpovídá danému kontextu, žádné z nich tedy není nutné nahradit jiným slovem.
- B) Význam slova *minorita* odpovídá danému kontextu, chybně užitě slovo *laik* by však mělo být nahrazeno slovem *expert*.
- C) Význam slova *laik* odpovídá danému kontextu, chybně užitě slovo *minorita* by však mělo být nahrazeno slovem *majorita*.
- D) Chybně užitě slovo *laik* by mělo být nahrazeno slovem *expert* a chybně užitě slovo *minorita* by mělo být nahrazeno slovem *majorita*.

Zdůvodnění

Druhý odstavec výchozího textu se zabývá botswanskou vlajkou. Je zde vyjádřen jak kontrast mezi laickým (tj. neodborným) pohledem na symboliku botswanské vlajky a pohledem vexilologa (tj. odborníka/experta), tak kontrast mezi bělošskou minoritou (tj. menšinou) a většinovým černošským obyvatelstvem. Význam slov *laik* i *minorita* tudíž odpovídá kontextu výchozího textu: pokud by tato slova byla nahrazena, příslušná souvětí by postrádala smysl (*expert* neodhalí symboliku botswanské vlajky, ale *expert* ji odhalí; soužití bělošské většiny s černošskou většinou).

max. 2 body

22 Vypište z první části výchozího textu dvě slovesa, která neobsahují předponu.

Slovesa zapište ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu.

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slovesa, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení

ví, žijí

1 bod

23 Které z následujících tvrzení o třech slovech zapsaných ve výchozím textu velkými písmeny je pravdivé?

- A) Slova *počet*, *období* a *vznik* jsou v textu užitá ve stejném pádě.
- B) Z těchto slov jsou pouze slova *počet* a *vznik* v textu užitá ve stejném pádě.
- C) Z těchto slov jsou pouze slova *období* a *vznik* v textu užitá ve stejném pádě.
- D) Z těchto slov jsou pouze slova *počet* a *období* v textu užitá ve stejném pádě.

Zdůvodnění

Slovo *počet* je v textu užitó ve 3. pádě čísla jednotného, slova *období* a *vznik* jsou v textu užitá v 6. pádě čísla jednotného.

24 Které z následujících tvrzení o dvou úsecích podtržených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) V každém z těchto úseků se vyskytuje přívlastek neshodný.
- B) V žádném z těchto úseků se nevyskytuje přívlastek neshodný.
- C) Přívlastek neshodný se vyskytuje pouze v úseku podtrženém v druhé části textu.
- D) Přívlastek neshodný se vyskytuje pouze v úseku podtrženém ve třetí části textu.

Zdůvodnění

V prvním posuzovaném úseku se vyskytuje přívlastek neshodný *oceánu*: tento větný člen rozvíjí podstatné jméno *vlny*, s nímž se neshoduje v pádě, čísle ani v rodě.

V druhém posuzovaném úseku se přívlastek neshodný nevyskytuje: *bílé a červené* – několikanásobný přívlastek shodný; *mezi pole* – příslovečné určení místa, *tehdy* – příslovečné určení času, *se vsunul* – přísudek, *modrý* – přívlastek shodný, *klín* – podmět.

25 Ve kterém z následujících větných celků je správně zapsána interpunkce?

- A) Znečištění potoka, způsobené únikem chemikálií z továrny je předmětem, vyšetřování místní policie.
- B) Pokud odevzdáš všechnu práci v termínu a pokud žádný kolega neonemocní, můžeš si vzít dovolenou.
- C) Přes veškeré vynaložené úsilí, se bratrovi nepodařilo uspět při pracovním pohovoru a získat vysněnou práci.
- D) Žáci, kteří studují v maturitním ročníku a učitelé výtvarné výchovy, o víkendu uspořádali výstavu studentských výtvorů.

Zdůvodnění

Souvětí uvedené v alternativě B) se skládá se ze tří vět: věty vedlejší jsou spojeny v poměru slučovacím (*pokud odevzdáš všechnu práci v termínu + pokud žádný kolega neonemocní*), čárka se proto mezi nimi nepíše; druhá věta vedlejší je správně oddělena čárkou od věty hlavní (*můžeš si vzít dovolenou*).

V ostatních posuzovaných větných celcích interpunkce správně zapsána není:

- v alternativě A) musí být přívlastek volný (*způsobené únikem chemikálií z továrny*) oddělen z obou stran čárkami, za slovem *předmětem* čárka být nemá;
- alternativa C) neobsahuje žádnou konstrukci, která by musela být oddělena čárkou;
- v alternativě D) je do věty hlavní (*Žáci a učitelé výtvarné výchovy o víkendu uspořádali výstavu studentských výtvorů.*) vložena věta vedlejší (*kteří studují v maturitním ročníku*), která musí být z obou stran oddělena čárkami, za slovem *výchovy* čárka být nemá.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 26–28

Je po Všech svatých,
drolí se první sních
a básník umřel.
Pod údery zvonu,
kterým šturmovali,
když ve městě hořelo,
chvěla se celá věž.

Netopýři spali dál.
Jen ptáci schoulení na římse
poplašeně vzlétli,
aby po chvilce si opět sedali
na padající vločky.

Kdybych měl na památku
aspoň to skřípající pero,
jímž mrzutě psával
v advokátní kanceláři
právnicka Durase v Litoměřicích.
Nebo jeho snubní prstýnek,
měl přece pár dní před svatbou.
Nebo ten dlouhý, smutný dopis
nešťastné Lori.

Rozhněvaně jej roztrhal a spálil.
Nemám nic.

Mám jen útlou knížku
o lásce a máji.
A ta je líbezná
jako ňadro šestnáctileté,
která o té květinové kráse
ještě neví.

Pozn. šturmovat – zvonit, bít na poplach

(J. Seifert, báseň ze sbírky Odlévání zvonů)

max. 2 body

26 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá výchozímu textu (A), či nikoli (N).

	A	N
26.1 Údery zvonu ohlásily v den Všech svatých básníkovu smrt.	☐	☒
26.2 Na počest zesnulého básníka byla vydána kniha s milostnou tematikou.	☐	☒
26.3 Básník zrušil prostřednictvím dopisu své zasnoubení, a to jen několik dní před svatbou.	☐	☒
26.4 Před svou smrtí básník sepsal závěť u advokáta, jehož kancelář se nacházela v Litoměřicích.	☐	☒

Zdůvodnění

Nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

27 Které z následujících tvrzení o slově podtrženém ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Toto slovo je ženského rodu a označuje osobu.
- B) Toto slovo je středního rodu a označuje osobu.
- C) Toto slovo ženského rodu neoznačuje žádnou osobu, ale charakterizuje jednu část ženského těla.
- D) Toto slovo středního rodu neoznačuje žádnou osobu, ale charakterizuje jednu část ženského těla.

Zdůvodnění

Z užití vztažného zájmena *která* vyplývá, že slovo *šestnáctileté* je rodu ženského, konkrétně jde o 2. pád zpodstatnělého přídavného jména, jež zastupuje nějakou osobu (ta šestnáctiletá).

28 Výchozí text odkazuje k významnému spisovateli, jenž tvořil výhradně v 19. století. Který z následujících spisovatelů to je?

- A) Petr Bezruč
- B) Fráňa Šrámek
- C) Karel Hynek Mácha
- D) Stanislav Kostka Neumann

Zdůvodnění

Karel Hynek Mácha žil a tvořil v 19. století: narodil se v roce 1810 a zemřel v roce 1836 poté, co pomáhal hasit požár. Měl krátce před svatbou se svou snoubenkou Lori Šomkovou a pracoval jako advokátní praktikant v Litoměřicích.

max. 3 body

29 Přiřadte k jednotlivým definicím (29.1–29.3) funkční styl (A–E), který dané definici nejlépe odpovídá.

(Žádnou možnost z nabídky A–E nelze přiřadit víckrát než jednou.)

- 29.1 Zahnuje promluvy úředního, institucionálního styku mezi účastníky. Je pro něj typické užívání specifických jazykových prostředků, které slouží ke zhuštěnému a věcnému informování příjemce sdělení. Většina útvarů tohoto stylu má formu písemnou (např. smlouva). _____
- 29.2 Je založen na výměně informací běžného rázu. Jde o projevy spontánní, často emocionální, málo normované, které patří především ke sféře soukromé. Dříve byl tento styl spojován hlavně s projevy mluvenými, v poslední době přibyly nové psané útvary (např. SMS). _____
- 29.3 Slouží k přesnému, systematizovanému a explicitnímu zprostředkování informací, analýz a teoretických úvah v oblasti vědy a techniky, jeho dominantní funkcí není funkce přesvědčovací. Uplatňuje se v útvarech mluvených (např. přednáška) i psaných (např. anotace), mezi základní slohové postupy tohoto stylu patří postup výkladový. _____

(Encyklopedický slovník češtiny; www.czechency.org, upraveno)

- A) řečnický funkční styl
- B) odborný funkční styl
- C) publicistický funkční styl
- D) administrativní funkční styl
- E) prostěsdělovací funkční styl

Řešení

29.1 – D)

29.2 – E)

29.3 – B)

Funkčním stylům uvedeným v možnostech A) a C) neodpovídá žádná z uvedených definic.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 30–32

Historie bungee jumpingu se začala psát na ostrově Pentecost. Dodnes se zde vypráví příběh o ženě, která odmítla být bezmocnou **objetí** násilnického manžela, proto utekla z domu a skryla se na stromě. Muž vylezl za ní, **nebojácná** žena si však omotala kolem kotníku liánu a vrhla se střemhlav ze stromu. Vzápětí dolů skočil i manžel, ale zatímco žena zůstala **vyset** ve vzduchu, on se zabil.

Ze starobylého mýtu se v průběhu času vyvinul ojedinělý rituál, jenž se na Pentecostu udržuje dosud. Každoročně na jaře domorodci očistí strmý svah od kamenů a větví a poté chlapi s liánou přivázanou k nohám skočí ze skokanské věže. Rituál má tamějším obyvatelům zajistit **bohatou** úrodu, zároveň jde o iniciační obřad, po němž mladíci vstoupí do světa **dospělých**.

Západní svět se s nezvyklým rituálem poprvé seznámil v roce 1950 díky časopisu National Geographic. Trvalo však ještě téměř 30 let, než ostrovany někdo napodobil. První známý seskok s elastickým lanem kolem těla uskutečnili v anglickém Bristolu dva britští odvážlivci. Jejich čin byl ale nezákonný, a tak byli **vinníci** zatčeni a museli uhradit pokutu 10 liber. První organizace legálně provozující bungee jumping vznikly až v roce 1987.

(www.bungyjump.cz, upraveno)

max. 4 body

30 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Slova zapište bezchybně ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu. Podtržené výrazy jsou zapsány správně.

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Zdůvodnění

- *Obětí* je tvar podstatného jména *oběť*, které neobsahuje předponu *ob-*.
- Sloveso *viset* má kořen *-vis-*, neobsahuje tedy předponu *vy-*.
- *Dospělých* je tvar zpodstatnělého přídavného jména, které se skloňuje podle vzoru *mladý*.
- *Vinníci* je podstatné jméno odvozené od podstatného jména *vina* příponou *-ík*.

1 bod

31 Které z následujících tvrzení jednoznačně vyplývá z výchozího textu?

- A) Do roku 1987 musel každý sportovec provozující bungee jumping zaplatit za jeden seskok 10 liber.
- B) Dva britští sportovci se na svůj seskok s lanem kolem těla, který se uskutečnil v Bristolu, připravovali skoro 30 let.
- C) První vydání časopisu National Geographic se zabývalo mapováním historie bungee jumpingu na ostrově Pentecost.
- D) Seskok ze skokanské věže, při němž má mladík k nohám přivázanou liánu, má na ostrově Pentecost funkci iniciačního obřadu.

Zdůvodnění

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti D) dokládá pasáž, která je ve výchozím textu vyznačena barevně.

32 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Slova *nebojácná* a *bohatá* pocházejí z výchozího textu a jsou v něm vyznačena tučně.)

- A) Slova *nebojácná* a *bázlivá* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro dvojici slov *bohatá* – *nemajetná*.
- B) Slova *nebojácná* a *bázlivá* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, totéž platí i pro dvojici slov *bohatá* – *nemajetná*.
- C) Slova *nebojácná* a *bázlivá* nejsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *bohatá* a *nemajetná* však v kontextu tohoto textu antonymy jsou.
- D) Slova *nebojácná* a *bázlivá* jsou v kontextu výchozího textu antonymy, slova *bohatá* a *nemajetná* však v kontextu tohoto textu antonymy nejsou.

Zdůvodnění

- Slova *nebojácný* – *bázlivý* jsou antonymy v jakémkoli kontextu, tedy i v kontextu výchozího textu. Význam slova *nebojácný* je *nepodléhající strachu, neznající bázně, statečný*, význam slova *bázlivý* je *málo odvážný, snadno podléhající obavám a strachu*.
- Antonymem slova *bohatý* může být v určitém kontextu slovo *nemajetný* (např. *měl bohaté/nemajetné příbuzné*), nikoli však v kontextu výchozího textu. Slovo *bohatý* je totiž v textu užito ve významu *vyznačující se velkou mírou něčeho, oplývající něčím*, v daném kontextu by tedy antonymem bylo např. slovo *špatný*.